

Za RNDr. Jozefom Határom, CSc. (* 11. 8. 1946 – † 17. 10. 2022)

Dňa 17. 10. 2022 odišiel náš dobrý bývalý kolega a priateľ RNDr. Jozef Határ, CSc.

Dr. Határ sa narodil 11. 8. 1946 na Kysuciach v obci Rudinská. Maturoval v Spišskej Novej Vsi na Strednej priemyselnej škole geologickej a baníckej, odbor geológia (1965). Geológiu, základný výskum, vyštudoval na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1965 – 1970). Titul doktor prírodných vied (RNDr.) získal v roku 1977 a vedeckú hodnosť kandidát geologických vied (CSc., PhD.) v roku 1980. Po skončení vysokoškolského štúdia v rokoch 1970 – 1972 absolvoval študijný pobyt v Geologickom ústave SAV so zameraním na mineralógiu a geochemiu. V rokoch 1972 – 1980 pôsobil ako asistent a odborný asistent na Katedre mineralógie a kryštalografie PriF UK. V pedagogickom procese viedol cvičenia zo systematickej mineralógie, kryštalografie, resp. rudnej mikroskopie a neskôr túto problematiku aj prednášal. Zapájal sa aj do vedeckovýskumných úloh v rámci Katedry mineralógie a petrografie. Počas tohto pôsobenia absolvoval v rokoch 1974 – 1979 externé aspirantské štúdium v odbore mineralógia a petrografia. Pod odborným vedením prof. M. Koděru v roku 1980 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu na tému *Akcesorické minerály niektorých hornín kryštalínika západnej časti Ďumbierskeho pásma Nízkych Tatier*. V tom čase intenzívne pracoval aj pod vedením doc. P. Hvožďaru na šlichovej prospekcii vo Veporských vrchoch, Malej Magure a Malej Fatre. Výskumy priniesli celý rad zaujímavých výsledkov o výskyte scheelitového zrudnenia a distribúci zlata a ďalších rudných minerálov danej oblasti. Počas pôsobenia na Katedre mineralógie a kryštalografie sa Dr. Határ zapojil do spolupráce na významnom 3-dielnom encyklopedickom diele *Topografická mineralógia Slovenska*, ktoré vyšlo vo vydavateľstve Veda Slovenskej akadémie vied. Táto rozsiahla práca zachytáva všetky publikované mineralogické a ložiskové poznatky z územia Slovenska od konca 18. storočia do roku 1981. Dielo je významným podkladom na rôznorodé využitie v rámci mineralogicko-metalogeneticko-ložiskových výskumov a prieskumov.

V roku 1981 Dr. J. Határ prešiel do služieb Geologického ústavu D. Štúra (neskôr Geologickej služby SR

a ŠGÚDŠ), kde pracoval do júna roku 2000, t. j. plných 19 rokov. V rokoch 1981 – 1985 sa zapojil do prác novootvoreného centrálného laboratória elektrónovej mikroanalýzy (ako spoločnej investície GÚDŠ, Prírodovedeckej fakulty UK a Geologického ústavu SAV). Prístroj JEOL JCXA-733 japonskej výroby slúžil potrebám všetkých organizácií na Slovensku zaoberajúcich sa geologickým výskumom a prieskumom a založil tak dovtedy neexistujúce smery geologického výskumu

v rámci Slovenskej republiky. Ako analytik špecialista vhodne využíval mineralogické a geochemické vedomosti získané počas pôsobenia na PriF UK, napríklad aj pri analýze hlbokomorských konkrécií z oblasti Tichého oceánu. Tieto znalosti prispeli aj k úspešnému riešeniu metodologickej ústavnej úlohy *Modernizácia metód geologického výskumu*, ktorú viedol.

Od roku 1985 Dr. J. Határ pracoval na oddelení mineralógie, geochemie a petrológie GÚDŠ. V priebehu roku 1985 sa stal jeho vedúcim a úspešne ho viedol až do roku 1994. Oddelenie v týchto rokoch prechádzalo organizačnými zmenami, pričom sa k nemu pričlenilo pracovisko elektrónovej mikroanalýzy a mikroskopie. V tom čase malo až 25 pracovníkov.

Okrem organizačného vedenia širokého kolektívu sa Dr. J. Határ intenzívne venoval aj vedeckovýskumnej činnosti na poli mineralogicko-geochemického a ložiskového výskumu. Úspešne sa podieľal na výskume novoobjaveného W-Mo zrudnenia v oblasti Rochoviec vo východnej časti veporského kryštalínika pri tektonickom styku s gemerikom. Svoje odborné znalosti uplatnil pri výskume a riešení metalogenetického modelu styčnej zóny veporika a gemerika. Podieľal sa na geochemickom výskume kryštalínika v západnej časti Nízkych Tatier. Venoval sa aj riešeniu otázok životného prostredia Hornej Nitry, kde sa podieľal na zostavení *Geochemicko-ekologickej mapy riečnych sedimentov Hornej Nitry*. Okrem toho vypracoval celý rad výskumných správ (viac ako 50 výskumných správ) uložených v archíve ŠGÚDŠ (geofonde), resp. publikovaných v odborných časopisoch (takmer 45 vedeckých a odborných článkov, abstraktov, geologických máp a vysvetliviek k týmto mapám).

Po organizačných zmenách v ústave a po transformácii oddelenia pracoval v r. 1994 a 1995 na oddelení nerastných surovín. Popri tom sa už zapájal do geologického mapovania kryštalinika Západných Karpát. Po vzniku Geologickej služby SR v r. 1996 sa Dr. J. Határ ako špičkový pracovník včlenil do prác na oddelení kryštalinika a paleozoika. Plne sa venoval geologickému mapovaniu v mierke 1 : 50 000, a to regiónov Slovenské rudohorie, Tribeč a Považský Inovec. Pri výskume metamorfítov a granitoidov úspešne využíval dlhoročné skúsenosti z predchádzajúceho pôsobenia v oblasti mineralógie, petrografie, geochemie a výskumu nerastných surovín. Bol poverený vedením geologického mapovania a širokospektrálne zameraného výskumu regiónu Považský Inovec. V tom čase sa Dr. J. Határ angažoval aj vo zvyšovaní kvalifikácie pracovníkov GÚDŠ formou aspirantského štúdia. Okrem toho posudzoval viaceré odborné a vedecké práce z oblasti mineralógie, petrografie, geochemie, výskumu a prieskumu nerastných surovín, dizertačných a diplomových prác. Aktívne sa zúčastnil na viacerých zjazdoch, seminároch a ďalších odborných akciách doma aj v zahraničí. Absolvoval zahraničné služobné cesty do okolitých štátov (Maďarsko, Rakúsko, Poľsko), ale aj do Fínska, bývalej Juhoslávie, Bulharska a krajín bývalého Sovietskeho zväzu. Získané skúsenosti z nich, ako aj z aktuálnych foriem vzájomnej spolupráce uplatnil nielen vo výsledkoch správ, ale aj v organizačnej sfére. Dr. J. Határ sa zapájal aj do rôznorodých organizačných aktivít. Pod patronátom GÚDŠ a PriF UK úspešne organizoval celoštátne súťaže v ryžovaní zlata (Magurka 1985, Kremnica 1989). Tieto súťaže prebiehajúce striedavo na Slovensku a v Čechách vychádzali z bohatej prospekčnej a ťažobnej činnosti oboch krajín. Popri pracovných aktivitách Dr. J. Határ pôsobil aj ako člen odborných komisií, či už mineralogicko-geochemickej komisie v rámci Karpatsko-balkánskej geologickej asociácie, alebo komisie na obsahy dizertačných prác vo vednom odbore mineralógia a petrografia pri PriF UK. Pôsobil aj ako člen redakčného okruhu Západné Karpaty, séria Mineralógia, petrografia, geochemia, metalogenéza, ako člen edičnej rady GÚDŠ, resp. GS SR. Bol členom aprobačnej komisie SR na schvaľovanie geologických máp do tlače, dlhoročným členom Slovenskej geologickej spoločnosti a členom Asociácie geológov Slovenska.

Od júla 2000 odišiel Dr. J. Határ pracovať na Ministerstvo životného prostredia SR do sekcie geológie a prírodných zdrojov. Vo funkcii hlavného štátneho radcu mal na starosti problematiku regionálnej geológie, najmä geologické mapovanie a niektoré problémy z oblasti nerastných surovín. Aj v tejto funkcii sa uplatnili jeho odborné poznatky a organizačné vlohy. Ako garant mnohých geologických úloh sa ich aktívnym riadením podieľal na dobrom priebežnom riešení, včasnom skončení v plánovaných termínoch, ako aj na ich vysokej odbornej úrovni. Popri hodnotení odborných a riadiacich aktivít Dr. J. Határa je potrebné vyzdvihnúť aj jeho morálne a ľudské vlastnosti, ktorými si získaval svoje okolie. Príslovečná bola jeho húževnatosť, s ktorou zdolával študentské roky, roky pracovného vyťaženia a v poslednom období aj svoje zdravotné problémy.

Jeho dobré ľudské vlastnosti – zmysel pre spravodlivosť, primeraná prísnosť, ale aj dávka pokory – sa pretavili do všetkých jeho životných aktivít. Takého sme ho poznali ako jeho spolupútnici od študentských čias. Jeho odchod z profesionálnych aktivít bol podmienený rôznymi okolnosťami. Dr. J. Határ sa rozhodol odísť na zaslúžený odpočinok a prežiť ho v kruhu rodiny, ktorej rozhodujúcu úlohu vždy uznával a ktorá mu jeho starostlivosť o ňu nadmieru vracala. Naďalej však zostával so svojimi bývalými kolegami z ŠGÚDŠ v osobnom alebo aspoň telefonickom kontakte a zaujímal sa o ich problémy. Veď o šírenie dobrého mena slovenskej geológie sa snažil po celý svoj život. Za zásluhy o rozvoj geológie na Slovensku a za prehĺbenie poznatkov o geologickej stavbe Západných Karpát Dr. J. Határovi udelili viaceré vyznamenania. Okrem iných to bola Čestná medaila GÚDŠ, Pamätná medaila udelená pri 60. výročí založenia Štátneho geologického ústavu D. Štúra a Čestné uznanie Ministerstva životného prostredia SR pri príležitosti osláv Dňa baníkov, geológov a naftárov. Nedá sa vymenovať všetko, na čom pracoval, ale predovšetkým ani to, komu ochotne pomohol – svojimi skúsenosťami, ochotou a pracovným nadšením. Odišiel skúsený geológ, ale aj človek s veľkým srdcom.

Čeť jeho pamiatke!

Lubomír Hraško, Michal Elečko a Ján Greguš

Publikované práce

Vedecké články

- Miko, O. a **Határ, J.**, 1976: Kryštalinikum Žiaru: nové poznatky o stavbe; akcesorické minerály. *Miner. Slov.*, 8, 4, 335 – 354.
- Chovan, M. a **Határ, J.**, 1978: Akcesorické minerály niektorých typov hornín kryštalinika veporíd. *Miner. Slov.*, 10, 4, 349 – 359.
- Hvožd'ara, P., **Határ, J.** a Greguš, J., 1979: Die Scheelitmineralisation im Nordweslichen Teil der Veporiden. *Geol. Zbor. Geol. Carpath.*, 30, 4, 474 – 488.
- Greguš, J., Chovan, M. a **Határ, J.**, 1981: Antimónové sulfidy v horninách veporického kryštalinika. *Miner. Slov.*, 13, 6, 565 – 568.
- Gbelský, J. a **Határ, J.**, 1982: Zircon from some granitoid rocks of the Velence and Mecsek mountains (Hungary). *Geol. Zbor. Geol. Carpath.*, 33, 3, 343 – 363.
- Horníš, J., **Határ, J.** a Krištín, J., 1984: Hlbokomorské mangánové konkrécie a ich štúdium pomocou elektrónového mikroskopu. *Miner. Slov.*, 16, 2, 195 – 209.
- Határ, J.** a Krištín, J., 1985: Rýdze železo z amfibolických hornín pri Liptovskej Lúžnej v západnej časti Nízkyh Tatier. *Miner. Slov.*, 17, 6, 569 – 573.
- Forgáč, J., **Határ, J.**, Krištín, J. a Medveď, J., 1986: Olivines in the Western Carpathians basalts. *Geol. Zbor. Geol. Carpath.*, 37, 2, 147 – 165.
- Veselský, J., Broska, I. a **Határ, J.**, 1986: Accessory minerals in metapelites of the Malé Karpaty Mts. *Geol. Zbor. Geol. Carpath.*, 37, 2, 175 – 188.
- Shengelia, M. D. a **Határ, J.**, 1987: Evolution of regional metamorphism of the Sophian uplift (the Great Caucasus). *Geol. Zbor. Geol. Carpath.*, 38, 4, 457 – 473.
- Határ, J.** a Greguš, J., 1989: Typológia zirkónu granitoidných hornín veporského plutónu. *Geol. Práce, Spr.*, 89, 159 – 173.

- Határ, J.**, Hraško, E. a Václav, J., 1989: Hidden granite intrusion near Rochovce with Mo(-W) stockwork mineralization (first object of its kind in the West Carpathians). *Geol. Zbor. Geol. Carpath.*, 40, 5, 621 – 654.
- Kaličiak, M., Lexa, J. a **Határ, J.**, 1989: Prejavy hydrotermálnej mineralizácie pri Zemplíne. *Region. geol. Západ. Karpát, Spr. geol. výsk. Geol. Úst. D. Štúra*, 25, 217 – 226.
- Václav, J., Molák, B., **Határ, J.**, Vozárová, A. a Repčok, I., 1990: Surovinový potenciál západnej časti styčnej zóny veporika a gemerika a nové poznatky o Mo-W porfýrovom zrudnení pri Rochovciach. In: *Prínos 50-ročnej činnosti GÚDŠ k rozvoju slovenskej geológie. Zborník príspevkov k 50. výročiu založenia Geologického ústavu Dionýza Štúra*. Bratislava, Geol. Úst. D. Štúra, 93 – 97.
- Gregor, T., **Határ, J.**, Stránska, M. a Václav, J., 1992: Magnetic, density and radioactive properties of Rochovce granites (Slovenské rudohorie Mts., Western Carpathians). *Geol. Carpath.*, 43, 1, 41 – 47.
- Repčok, I., Eliáš, K., Ferenčíková, E., Garaj, M., Hašková, A., **Határ, J.**, Kovářová, A., Růčka, I. a Sládková, M., 1992: Výsledky izotopového výskumu Mo-W zrudnenia pri Rochovciach. *Styčná zóna gemerika a veporika. Západ. Karpaty, Sér. Mineral. Petrogr. Geochém. Metalogen.*, 15, 29 – 59.
- Michalko, J., Bezák, V., Král, J., Huhma, H., Mantari, I., Vaasjoki, M., Broska, I., Hraško, E. a **Határ, J.**, 1998: U/Pb zircon data from the Veporic granitoids (Western Carpathians). *Krystalinikum*, 24, 91 – 104.
- Uher, P., Černý, P., Chapman, R., **Határ, J.** a Miko, O., 1998: Evolution of Nb, Ta-oxide minerals in the Prasiva granitic pegmatites, Slovakia, I, Primary Fe, Ti-rich assemblages. *Canad. Mineralogist*, 36, 2, 525 – 534.
- Hraško, E., **Határ, J.**, Huhma, H., Mantari, I., Michalko, J. a Vaasjoki, M., 1999: U/Pb zircon dating of the Upper Cretaceous granite (Rochovce type) in the Western Carpathians. (Contrib. to the geology and petrology of crystalline complexes). *Krystalinikum*, 25, 163 – 171.
- Pristaš, J., Elečko, M., Maglay, J., Fordinál, K., Šimon, L., Gross, P., Polák, M., Havrila, M., Ivanička, J., **Határ, J.**, Vozár, J. a Törökóvá, I., 2001: Geologická stavba a neotektonika Nitrianskej pahorkatiny. *Geol. Práce, Spr.*, 105, 43 – 47.
- Mapy a vysvetlivky**
- Ivanička, J. (ed.), Polák, M., Hók, J., **Határ, J.**, Greguš, J., Vozár, J., Nagy, A., Fordinál, K., Pristaš, J., Konečný, V. & Šimon, L., 1998: Geologická mapa Tribeča 1 : 50 000. Bratislava, MŽP SR – GS SR.
- Ivanička, J. (ed.), Hók, J., Polák, M., **Határ, J.**, Vozár, J., Nagy, A., Fordinál, K., Pristaš, J., Konečný, V., Šimon, L., Kováčik, M., Vozárová, A., Fejdióvá, O., Marcin, D., Liščák, P., Macsko, A., Lanc, J., Šantavý, J. a Szalaiová, V., 1998: Vysvetlivky ku geologickej mape Tribeča 1 : 50 000. Bratislava, GS SR, Vyd. D. Štúra, 236 s.
- Pristaš, J. (ed.), Elečko, M., Maglay, J., Fordinál, K., Šimon, L., Gross, P., Polák, M., Havrila, M., Ivanička, J., **Határ, J.**, Vozár, J., Mello, J. a Nagy, A., 2000: Geologická mapa Podunajskej nížiny-Nitrianskej pahorkatiny 1 : 50 000. Bratislava, MŽP SR – Št. Geol. Úst. D. Štúra.
- Pristaš, J. (ed.), Elečko, M., Maglay, J., Fordinál, K., Šimon, L., Gross, P., Polák, M., Havrila, M., Ivanička, J., **Határ, J.**, Vozár, J., Tkáčová, H., Tkáč, J., Liščák, P., Jánová, V., Švasta, J., Remšík, A., Žáková, E. a Törökóvá, I., 2000: Vysvetlivky ku geologickej mape Podunajskej nížiny-Nitrianskej pahorkatiny 1 : 50 000. Bratislava, St. Geol. Úst. D. Štúra, 250 s.
- Významné konferenčné príspevky (výber)**
- Határ, J.** a Miko, O., 1985: Možnosti štúdia akcesorických minerálov v migmatitoch. In: *Akcesorické minerály. Ich petrogenetický a metalogenetický význam. Zborník referátov z II. celoštátnej konferencie konanej v dňoch 1. – 2. decembra 1982 v Modre-Pieskoch*, 1985, 57 – 64.
- Hraško, E., Miko, O. a **Határ, J.**, 1985: Akcesorické a ťažké minerály paleozoických neovulkanitov nízkotatranskej časti veporského kryštalinika. In: *Akcesorické minerály a ich význam '85*, Domaša, 14. – 15. október 1985, 39 – 46.
- Miko, O., Pulec, M. a **Határ, J.**, 1985: Vzťah akcesórií k horninovým komplexom kryštalinika Žiaru. In: *Akcesorické minerály. Ich petrogenetický a metalogenetický význam. Zborník referátov z II. celoštátnej konferencie konanej v dňoch 1. – 2. decembra 1982 v Modre-Pieskoch*, 1985, 51 – 55.
- Václav, J., **Határ, J.**, Vozárová, A. a Beňka, J., 1989: Porphyry Mo-W deposit Rochovce – new type of ore mineralization in the Slovenské rudohorie Mts. (West Carpathians). In: *XIV kongress KBGA, Sofija*, 1 387 – 1 390.
- Határ, J.**, 1995: Geochemicko-ekologická mapa regiónu Horná Nitra 1 : 50 000. In: *Geofaktory životného prostredia regiónu Horná Nitra*, 27 – 34.
- Hraško, E., Michalko, J., **Határ, J.**, Hók, J., Vaasjoki, M. a Kotov, A. B., 1995: Upper Cretaceous granite in Western Carpathian region. *Terra Abstracts, Abstract suppl.*, 1, Terra nova, 7, 307. EUG 8, Strasbourg, France, 9 – 13 April 1995.
- Határ, J.**, Greguš, J., Šnjukov, E. H., Andreev, A. V. a Čeburkin, A. K., 1993: Geochémia apatitu a zirkónu z Mo-W nosných rochovských granitov. In: *Geodynamický model a hlbinná stavba Západných Karpát. Zborník referátov zo seminára (17. – 18. 12. 1992)*, 159 – 168.
- Broska, I., Chekmir, A. S. a **Határ, J.**, 1999: Allanite solubility and the role of accessory mineral paragenesis in the Carpathian granite petrology. In: *Symposium II: Variscan basement and volcanism in the alpine orogenic belt. (International Conference Carpathian Geology 2000, October 11 – 14, 1999, Smolenice, Slovak Republic)*. *Geol. Carpath.*, 50, spec. iss., 90 – 91.
- Kohút, M., Kumar, S. a **Határ, J.**, 2004: Nové výsledky štúdia granitoidov Považského Inovca. In: *Geochémia 2004. Zborník referátov*, Bratislava, 2. – 3. decembra 2004, 57 – 59.